

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Еволюція технологій штучного інтелекту та правові виклики сучасної доктрини

Жанна П. Лупак ^{1*} • Ольга Г. Кобан ² • Олексій С. Волохов ³

¹ Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Україна). Старший викладач кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права.

² Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна). Доцент кафедри теорії та історії права та держави, канд. юрид. наук, доцент.

³ Інститут держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України (Україна). Докторант відділу теорії держави і права, канд. юрид. наук.

* Автор-кореспондент, e-mail: zhannalupak@gmail.com

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідниця

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.4.18](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.18)

Авторське право

© 2025 авторів

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій особливої актуальності набуває питання правового регулювання штучного інтелекту як одного із ключових факторів трансформації сучасного суспільства. Стаття досліджує особливості еволюції штучного інтелекту та правові виклики сучасної доктрини, що виникають в процесі інтеграції інтелектуальних систем в різні сфери суспільного життя. Головним в цьому процесі є взаємодія інноваційних технологій та правових інструментів, їх адаптація до сучасних правових норм, а також до нових умов цифровізації. Мета дослідження полягає в аналізі етапів розвитку штучного інтелекту, окресленні основних правових проблем, пов'язаних із його впровадженням, а також формуванні концептуальних підходів до модернізації правової доктрини в умовах впровадження новітніх технологій. В результаті дослідження встановлено, що сучасне правове регулювання функціонування систем штучного інтелекту наразі не забезпечує належного рівня юридичної визначеності, зумовлюючи виникнення потенційних ризиків як для кінцевих користувачів, так і для розробників відповідних технологій загалом. Ідентифіковано ключові прогалини у національному законодавстві, зокрема щодо питань відповідальності, захисту персональних даних, правового статусу інформаційних систем, дотримання етичних принципів. Окрему увагу приділено аналізу міжнародного досвіду правового регулювання використання ШІ, зокрема в межах Європейського Союзу, а також перспектива гармонізації національного законодавства відповідно до міжнародних стандартів. На основі отриманих результатів сформульовано низку рекомендацій, спрямованих на вдосконалення нормативно-правової бази щодо використання штучного інтелекту з урахуванням засад етичності, прозорості, технологічної безпеки, недискримінації та дотримання прав людини. Перспектива подальших наукових розвідок вбачається у поглибленому дослідженні механізмів алгоритмічної відповідальності, розробленні спеціалізованих правових режимів для окремих категорій систем штучного інтелекту, а також у комплексному аналізі імплементації європейської практики в національну правову систему. Таким чином, розуміння особливостей правового супроводу розвитку штучного інтелекту є необхідною умовою формування ефективної та безпечної цифрової держави.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

штучний інтелект, цифрова трансформація, правове регулювання, принципи досконалості та довіри функціонування ШІ, юридична доктрина, етика технологій, європейський підхід, інновації, правові ризики.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Evolution of Artificial Intelligence Technologies and Legal Challenges of Modern Doctrine

Zhanna Lupak ^{1*} • Olha Koban ² • Oleksii Volokhov ³

¹ National Technical University of Ukraine "Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute" (Ukraine). Senior Lecturer at the Department of Information, Economic and Administrative Law.

² Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine). Associate Professor at the Department of Theory and History of Law and the State, Candidate of Law, Associate Professor.

³ Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine). Doctoral Student at the Department of Theory of State and Law, Candidate of Law Sciences.

* **Corresponding Author**, e-mail: zhannalupak@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.4.18](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.18)

Copyright © 2025
by authors

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

In the conditions of the rapid development of digital technologies, the issue of legal regulation of artificial intelligence as one of the key factors in the transformation of modern society is becoming particularly relevant. The article examines the features of the evolution of artificial intelligence and the legal challenges of modern doctrine that arise in the process of integrating intellectual systems into various spheres of public life. The main thing in this process is the interaction of innovative technologies and legal instruments, their adaptation to modern legal norms, as well as to new conditions of digitalization. The purpose of the study is to analyze the stages of development of artificial intelligence, outline the main legal problems associated with its implementation, and form conceptual approaches to the modernization of legal doctrine in the conditions of the introduction of new technologies. The study found that the current legal regulation of the functioning of artificial intelligence systems does not currently provide an adequate level of legal certainty, leading to potential risks for both end users and developers of relevant technologies in general. Key gaps in national legislation were identified, in particular regarding issues of liability, personal data protection, the legal status of information systems, and compliance with ethical principles. Special attention was paid to the analysis of international experience in legal regulation of the use of AI, in particular within the European Union, as well as the prospect of harmonizing national legislation in accordance with international standards. Based on the results obtained, a number of recommendations were formulated aimed at improving the regulatory framework for the use of artificial intelligence, taking into account the principles of ethics, transparency, technological security, non-discrimination, and respect for human rights. The prospect of further scientific exploration is seen in an in-depth study of the mechanisms of algorithmic responsibility, the development of specialized legal regimes for individual categories of artificial intelligence systems, as well as in a comprehensive analysis of the implementation of European practice into the national legal system. Thus, understanding the features of legal support for the development of artificial intelligence is a necessary condition for the formation of an effective and safe digital state.

KEYWORDS

artificial intelligence, digital transformation, legal regulation, principles of excellence and trust in the functioning of AI, legal doctrine, ethics of technologies, European approach, innovation, legal risks.

1. Вступ

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) став одним із найвпливовіших факторів трансформації сучасного суспільства. Інтелектуальні системи все активніше впроваджуються у сферу охорони здоров'я, юриспруденцію, освіту, транспортну сферу, економіку та державне управління. Поряд із безсумнівними перевагами, ШІ породжує низку складних викликів, зокрема у сфері права. Нормативно-правова база часто є неготовою до ефективного реагування на зміни, пов'язані з використанням автономних та самонавчальних систем. Відсутність чітких юридичних меж, зокрема щодо відповідальності, правового статусу ШІ та захисту даних, створює ризики для держави, бізнесу і громадян. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба в оновленні сучасної правової доктрини та формуванні нових підходів у сфері регулювання цифрових технологій. Актуальним в цьому напрямку є вивчення міжнародного досвіду, зокрема практики Європейського Союзу, спрямованої на забезпечення етичного, безпечного та правомірного використання ШІ.

Дослідження в обраному напрямку є важливим кроком у формуванні збалансованої моделі взаємодії між технологіями та правом, оскільки сприяє не лише зменшенню правових ризиків, але й забезпеченню сталого розвитку в умовах цифрової трансформації. Саме тому аналіз еволюції технологій ШІ та пов'язаних із ними правових викликів є актуальним і необхідним науковим завданням, яке потребує значної уваги.

2. Огляд літературних джерел

Питання правового регулювання штучного інтелекту дедалі активніше досліджується як в українській, так і в зарубіжній науковій літературі. Науковці розглядають ШІ не лише як технологічне явище, але і як об'єкт правового впливу, який ґрунтується на нових підходах до нормотворення та правозастосування. Зокрема, у працях Ю. П. Бурило досліджується питання правового регулювання електронного бізнесу [1]. Інші дослідники Н. С. Горобець та С. М. Науменко виокремлюють питання штучного інтелекту в юридичній практиці України [4]. Дослідник О. В. Піскаревич акцентує увагу на стратегіях розвитку штучного інтелекту в ЄС [8]. Однак, незважаючи на наявні наукові напрацювання, окреслене питання правового регулювання штучного інтелекту в Україні залишається недостатньо розробленим та фрагментарним. Існує потреба у формуванні комплексного міжгалузевого підходу до правового статусу ШІ, визначенні меж його правосуб'єктності, а також врегулюванні відповідальності за дії систем, що функціонують автономно або напівавтономно.

Більшість існуючих досліджень зосереджуються переважно на загальнотеоретичних аспектах, залишаючи поза увагою практичні механізми імплементації правових норм у цифрове середовище. Відтак, актуальним є подальше вивчення можливості гармонізації національного законодавства із правом ЄС, врахування принципів етичності, прозорості та безпеки ШІ, а також розробка національної доктрини правового регулювання, що охоплює як приватноправові, так і публічно-правові аспекти використання штучного інтелекту.

3. Постановка завдання

Мета цього дослідження полягає в комплексному аналізі етапів еволюції технологій штучного інтелекту та виявленні ключових правових викликів, які впливають на їх інтеграцію в суспільно-правові відносини. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати низку завдань, зокрема: проаналізувати основні етапи розвитку технологій штучного інтелекту та їх вплив на суспільно-правове середовище; провести характеристику сучасних підходів до правового регулювання ШІ на національному та міжнародному рівнях; запропонувати рекомендації щодо удосконалення правової доктрини та нормативної бази в умовах цифрової трансформації.

4. Методи та матеріали

У дослідженні використано загальнонаукові та спеціально-правові методи, зокрема історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний та догматичний. Це сприяло всебічному аналізу еволюції технологій штучного інтелекту та правових викликів, пов'язаних з їх впровадженням. Методологічний підхід забезпечив комплексне вивчення проблеми та формування науково обґрунтованих висновків і рекомендацій.

5. Результати та обговорення

Штучний інтелект стрімко увірвався у всі сфери сучасного суспільного життя – від медицини та освіти до промисловості, державного управління та навіть правосуддя. Завдяки швидкій еволюції технологій, ШІ вже нині здатен приймати рішення, аналізувати великі обсяги інформації, автоматизувати процеси та взаємодіяти з людьми у реальному часі. Проте разом із безперечними перевагами виникають і серйозні виклики – зокрема, й у правовій площині. Законодавчі системи різних країн постали перед необхідністю адаптації до нової реальності, де традиційні юридичні концепції більше не відповідають динаміці технічного прогресу.

Вітчизняні дослідники Н. С. Горобець та С. М. Науменко зазначають, що стрімкий розвиток штучного інтелекту значно впливає на всі сфери суспільного життя, зокрема й на юридичну галузь. Поступове інтегрування технологій ШІ в систему правосуддя, адвокатську діяльність, роботу правоохоронних органів та інші юридичні сфери сприяє полегшенню виконання професійних обов'язків відповідними суб'єктами, а також підвищує доступність юридичних послуг для громадян. Водночас, попри очевидні переваги застосування ШІ у правовій практиці, його використання пов'язане з низкою конкретних загроз, які не можна залишати поза увагою, з метою уникнення порушення прав і свобод учасників правовідносин чи зниження довіри до державних інституцій [2].

Різниця між сучасними інформаційно-комунікаційними системами та тими, що створені на основі штучного інтелекту, полягає в тому, що перші діють за заздалегідь запрограмованими алгоритмами та повністю керуються людиною. Натомість системи нового покоління, які використовують ШІ, здатні самонавчати, самопрограмувати та ухвалювати рішення, які можуть мати непередбачувані наслідки навіть для їхніх творців. В загальному це означає, що з часом такі системи можуть вийти з-під людського контролю [1, с. 147].

Окремий інтерес становить використання ШІ в правотворчості, адже правотворчість є найбільш важливою із функцій держави, а суб'єкти правотворчого процесу часто нехтують формальними вимогами, правилами законодавчої техніки під час створення законодавства, що впливає на якість всього нормативного масиву. Окрім рішень, які безпосередньо впливають на зміст законодавства, процес правотворчості охоплює низку аспектів, у тому числі й тих, що стосуються процедурних питань, таких як, розклад, час та порядок законодавчої діяльності, передача законопроекту комітетам, його оцінка та оцінка прийнятності поправок. У цьому контексті автоматизація процесів із використанням технологій ШІ може зробити процес законотворчості більш ефективним і справедливим (потенційно навіть зміцнюючи позицію парламентської опозиції) [14, с. 16-17]. Натомість технології ШІ можуть призвести до зниження рівня прозорості у правотворчості, що ускладнить притягнення до відповідальності за прийняті рішення.

Наразі в Україні жоден нормативно-правовий акт не визнає штучний інтелект суб'єктом правовідносин, а також не встановлює законодавчих норм щодо меж його діяльності, прав та обов'язків. Відтак, поки ШІ вважається лише об'єктом правовідносин, відповідальність за його дії нестимуть розробники або користувачі. Однак ситуація може ускладнитися, якщо штучний інтелект отримає здатність до самовдосконалення, навичок самокопіювання, вирішення складних завдань колективним способом або матиме відкритий доступ до власного коду [8].

Дослідники С. Матуєлене, В. Шевчук та Ю. Балтрунене вказують, що штучний інтелект, як одне з найновіших досягнень науки, потребує впровадження нових криміналістичних підходів та методів, орієнтованих на його використання у протидії злочинності. В рамках цього основне завдання криміналістики полягає в розробці та впровадженні інноваційних інструментів, методик і прийомів, які сприяють ефективному зібранні, аналізу та застосуванню доказової

інформації, зокрема цифрової, на етапах досудового розслідування та судового розгляду. В умовах воєнного стану в Україні особливо актуалізувалася необхідність підсилення ролі криміналістики й інтеграції технологій штучного інтелекту в роботу правоохоронних та судових органів, із врахуванням європейського досвіду та сучасних напрацювань [5].

Необхідно підкреслити, що штучний інтелект не лише здатний до самонавчання та самовдосконалення, але й має глибоке розуміння принципів власного функціонування та вмінням розв'язувати складні інтелектуальні задачі, окремих випадках дозволяє йому перевершувати можливості людського розуму. Серед основних переваг використання ШІ можна виділити високу точність та швидкість обробки даних, здатність аналізувати великі обсяги інформації за короткий час, зменшення кількості помилок і підвищення точності результатів. Крім того, ШІ сприяє зниженню витрат, підвищенню продуктивності праці, не потребує відпочинку чи перерв, не втомлюється та здатний функціонувати навіть в умовах, небезпечних для людини [13].

В процесі розвитку та впровадження штучного інтелекту надзвичайно важливо зосередити увагу на питаннях безпеки, надійності, прозорості, етичності, справедливості та неупередженості, а також на недопущенні порушень основоположних прав людини. Це особливо актуально в умовах, коли передбачити всі можливі наслідки використання новітніх технологій практично неможливо. У міру інтеграції ШІ в повсякденне життя людей, ризики, пов'язані з порушенням прав і свобод людини й громадянина, набувають дедалі більшої ваги та стають серйозним викликом для суспільства [10].

В Україні процес формування законодавчої бази у сфері штучного інтелекту відбувається з урахуванням міжнародних стандартів і орієнтований на Європейську стратегію розвитку ШІ. У контексті набуття статусу країни-кандидата на вступ до ЄС, держава зобов'язана розробити та впровадити систему штучного інтелекту, яка ґрунтується на правах людини та базових цінностях, і яка принесе користь громадянам, бізнесу та державному управлінню. Задля досягнення цієї мети Україна, разом із країнами Європейського Союзу та Європейською комісією, повинна співпрацювати для забезпечення лідерства в галузі ШІ та успішного впровадження інноваційних технологій [6].

Розробка та вдосконалення українського законодавства у сфері використання штучного інтелекту має ґрунтуватися на європейських стандартах, правилах і рекомендаціях, із обов'язковим врахуванням соціальних цінностей, основних прав ЄС, а також етичних і юридичних аспектах. При цьому важливо враховувати як позитивні, так і негативні наслідки впровадження ШІ та чітко визначати відповідальність за можливі помилки [11, с. 18-19].

Ключовим етапом у виборі європейського напрямку для розвитку штучного інтелекту в Україні стало ухвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, яка окреслює пріоритети та основні завдання у цій сфері. Її мета – сприяти реалізації прав і законних інтересів громадян та бізнесу, зміцненню національної економіки та вдосконаленню державного управління. Зокрема, Концепція передбачає можливість ухвалення судових рішень у нескладних справах (за згодою сторін) на основі аналізу, проведеного із застосуванням технологій ШІ, відповідно до чинного законодавства та судової практики [4].

Дослідники Т. І. Гудзь та А. А. Синжерян наголошують, що завдяки здатності штучного інтелекту високошвидкісно обробляти великі масиви даних та здійснювати аналіз в режимі реального часу, він дедалі частіше визнається ефективним інструментом у протидії злочинності. Особливу увагу дослідники приділяють застосуванню ШІ для прогнозування кримінальних правопорушень, створення профілів правопорушників та оптимізації процесів досудового розслідування, що, у свою чергу, підвищує оперативність і результативність діяльності правоохоронних органів. Згідно з аналітичними матеріалами Європейського парламенту, впровадження технологій штучного інтелекту в діяльність правоохоронних структур держав-членів Європейського Союзу продемонструвало позитивні результати. Так, у 2022 році зафіксовано зниження рівня злочинності на 15%, що стало можливим завдяки більш точному моніторингу правопорушень, ефективному прогнозуванню потенційно небезпечних інцидентів і вдосконаленню механізмів розслідування. Отримані результати підтвердили значні досягнення ШІ як одного з ключових елементів цифрової трансформаційної системи правопорядку [3, с. 55].

Розвиток штучного інтелекту у науковому середовищі зосереджується переважно на впровадженні та вдосконаленні низки базових технологій, серед яких провідне місце займають машинне навчання (Machine Learning, ML) та глибоке навчання (Deep Learning, DL), що функціонують як фундаментальні складові систем ШІ. Машинне навчання є ключовим напрямом розвитку штучного інтелекту, який дозволяє алгоритмам самостійно навчатися на основі великих обсягів даних без детального програмування. Його основою є нейронні мережі – моделі, що імітують роботу людського мозку та складаються з вхідного, прихованого і вихідного шарів. Для аналізу візуальної інформації застосовуються конволюційні нейронні мережі (CNN), які дозволяють ефективно розпізнавати об'єкти на зображеннях. Глибоке навчання є різновидом машинного навчання, що використовує багат шарові мережі для виконання складних завдань, таких як розпізнавання обличчя чи прогнозування злочинної активності. У правоохоронній сфері ці технології активно застосовуються для аналізу відеозаписів і виявлення підозрюваних [12].

Зважаючи на це, доцільно зазначити, що еволюція технологій штучного інтелекту, зокрема розвиток машинного та глибокого навчання, відкриває нові можливості для правоохоронних органів, підвищуючи ефективність виявлення та запобігання злочинам. Водночас стрімке впровадження ШІ потребує переосмислення чинної правової доктрини з метою забезпечення балансу між безпекою, правами людини та етичними стандартами.

Нині в Україні відсутнє законодавче визначення понять, форм, принципів, меж і умов використання штучного інтелекту, а більшість питань, пов'язаних із його застосуванням, залишаються на рівні теоретичних дискусій. Водночас і міжнародне право, і зарубіжні доктрини досі не дають однозначних рішень щодо окремих аспектів функціонування ШІ. У сучасних умовах надзвичайно актуальним є розроблення та ухвалення спеціального закону, який би чітко врегулював використання технологій штучного інтелекту в системі судочинства України. У контексті євроінтеграції України її інформаційна політика, зокрема розвиток цифрових технологій та впровадження штучного інтелекту, має бути невід'ємною частиною цього процесу. Розвиток ШІ слід розглядати як один із ключових напрямів науково-технологічного розвитку, який необхідно здійснювати з урахуванням вмінь та навичок, що формуються в державах Європейського Союзу. Це потребує створення відповідної законодавчої бази в Україні, а також формування стратегій, що ґрунтуються на досвіді як окремих європейських країн, так і на загальноєвропейських підходах [6].

Вітчизняна дослідниця Н. О. Попова зазначає, що з правової точки зору питання статусу штучного інтелекту залишається неврегульованим. З огляду на те, що сучасні інформаційні технології дозволяють ШІ функціонувати з високим рівнем автономності та здатністю до самонавчання, наслідки його діяльності дедалі важче пов'язувати безпосередньо з його розробниками. В рамках цього особливу увагу необхідно присвятити проблемі правосуб'єктності штучного інтелекту та визначенні відповідальності за правопорушення, що можуть бути вчинені з використанням таких технологій. Всебічне вирішення цієї проблеми виходить далеко за межі даного дослідження, однак варто зазначити, що на сучасному етапі розвитку прирівняти ШІ до фізичних осіб неможливо, оскільки він не є біологічною істотою, незважаючи на спроби створення емоційного інтелекту. З метою мінімізації ризиків для людини більшість дослідників пропонує розглядати штучний інтелект як об'єкт цивільних прав, тоді як питання його можливої відповідальності залишається предметом жвавих наукових дискусій. Попри те, що на рівні міжнародного права вже існують окремі підходи до визнання ШІ у контексті авторського права (зокрема у резолюціях та висновках робочих груп ЄС), універсального правового механізму для регулювання відповідальності ШІ наразі не вироблено [7, с. 446].

У межах правотворчої діяльності в Європейському Союзі триває активна робота над формуванням цілісної правової доктрини у сфері регулювання штучного інтелекту. Важливим кроком у цьому напрямку став Закон про штучний інтелект – перший нормативний акт, розроблений та ухвалений на рівні наднаціонального регулятора, що комплексно регулює використання ШІ. Цей закон класифікує технології ШІ залежно від рівня ризику на три основні категорії. До першої належать системи, що створюють неприйнятний ризик для суспільства, наприклад, інструменти соціального рейтингування громадян, подібні до тих, що застосовуються в Китаї, – їх застосування повністю заборонене. Друга категорія охоплює

технології з високим рівнем ризику, зокрема, системи автоматизованого відбору кандидатів на роботу, які підпадають під дію суворих вимог щодо безпеки, прозорості та недискримінації. До останньої групи належать системи з мінімальним або помірним ризиком, які не підлягають спеціальному регулюванню відповідно до зазначеного законодавства.

Підхід Європейського Союзу до розвитку штучного інтелекту ґрунтується на принципах досконалості та довіри, що передбачає одночасне зміцнення науково-дослідного та промислового розвитку при гарантованому дотриманні безпеки і основоположних прав людини. Стратегія ЄС у сфері ШІ має на меті перетворення Союзу на провідний глобальний центр інновацій у цій галузі, забезпечуючи орієнтацію технологій на людину та підвищення їх надійності. В рамках цього йдеться про створення європейської правової рамки для ШІ, здатної вирішувати питання, пов'язані з дотриманням основних прав і мінімізацією ризиків, пов'язаних із безпекою функціонування систем ШІ. Крім того, розроблено спеціальну директиву щодо відповідальності за ШІ, яка передбачає адаптацію існуючих правових механізмів до викликів цифрової епохи та новітніх технологій.

Наразі Європейський Союз реалізує цілісний підхід до розвитку штучного інтелекту, який ґрунтується на принципах досконалості та довіри, передбачаючи не лише стимулювання наукових досліджень та зміцнення промислового розвитку, але й забезпечення високих стандартів безпеки та захисту основоположних прав людини. Стратегія ЄС у сфері ШІ має на меті утвердження Союзу як світового лідера у цій галузі, орієнтуючи розвиток технологій на потреби людини та гарантування їх надійності. В межах цього запроваджено низку взаємопов'язаних нормативно-правових ініціатив, спрямованих на формування безпечного і відповідального використання ШІ. Серед них – європейська правова рамка для регулювання систем ШІ, яка враховує ризики для прав людини та безпеку, а також спеціальна директива, яка адаптує механізми юридичної відповідальності до умов цифрової епохи та застосування новітніх інтелектуальних технологій.

Дослідниця вказує, що з урахуванням як позитивного, так і негативного зарубіжного досвіду у сфері правового регулювання штучного інтелекту, вбачається доцільним створити в Україні єдиний спеціалізований управлінський орган – Національне агентство штучного інтелекту (НАШІ). Такий орган мав би об'єднати зусилля державних інституцій, науково-освітніх установ, представників бізнесу та органів місцевого самоврядування. Формування правової доктрини у цій сфері в Україні має здійснюватися на основі як інфраструктурного, так і правового підходів, з обов'язковим врахуванням особливостей постконфліктного періоду та етапу відновлення держави [9, с. 68].

Отже, ефективне врегулювання штучного інтелекту в Україні потребує системного підходу, який поєднує правові, інституційні та науково-технічні засади. Перспективність дослідження еволюції технологій штучного інтелекту та пов'язаних із цим правових викликів обумовлюється стрімким зростанням ролі ШІ в усіх сферах життя, а також необхідністю своєчасної адаптації правової системи до нових технологічних реалій.

6. Висновки

В процесі дослідження проведено аналіз ключових етапів розвитку технологій штучного інтелекту, їхнє значення та вплив на трансформацію суспільно-правового середовища. Встановлено, що розвиток, автономність та здатність ШІ до самонавчання створюють нові виклики для сучасної правової системи, зокрема в частині визначення меж відповідальності, правосуб'єктності та етичного контролю.

Охарактеризовано сучасні підходи до правового регулювання ШІ як на міжнародному, так і на національному рівнях, серед яких вирізняються комплексні напрацювання Європейського Союзу, спрямовані на забезпечення надійності, безпеки та поваги до прав людини. Водночас вітчизняне законодавство у цій сфері перебуває на етапі становлення й потребує суттєвого вдосконалення.

У зв'язку з цим запропоновано рекомендації щодо формування оновленої правової доктрини штучного інтелекту в Україні, яка повинна спиратися на комплексну нормативну базу, створення спеціалізованого органу – Національного агентства ШІ, а також визнання ШІ як

пріоритетного напрямку у сфері національної безпеки. Такий підхід дозволить забезпечити ефективне правове реагування на виклики цифрової трансформації.

References

1. Burylo, Yu. P. (2017). *Pravove rehulivannia elektronnoho biznesu: vyklyky shtuchnoho intelektu* [Legal regulation of electronic business: challenges of artificial intelligence]. In *Innovatsiina systema ta informatsiini tekhnologii v suchasni nautsi: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 145–148). Kharkiv: Pravo. (in Ukrainian)
2. Bresciani, F., & Palmirani, M. (2024). Constitutional opportunities and risks of AI in the law-making process. *Federalismi.it*, (2), 1–19. https://www.federalismi.it/nv14/articolo_documento.cfm?Artid=50012&content=&content_author=
3. Fedorenko, O. A., Striltsiv, O. M., & Tarasenko, O. S. (2022). *Vykorystannia tekhnologii shtuchnoho intelektu u pravo okhoronni diialnosti: Analitichnyi ohliad* [Use of artificial intelligence technologies in law enforcement: Analytical review]. Kyiv: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. <https://elar.navs.edu.ua/items/e6c35bc7-2870-43cd-87ae-226e05d1fccf> (in Ukrainian)
4. Horobets, N. S., & Naumenko, S. M. (2024). *Shtuchnyi intelekt v yurydychnii praktytsi Ukrainy: novi mozhlyvosti ta vyklyky* [Artificial intelligence in the legal practice of Ukraine: new opportunities and challenges]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (11), 493–496. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/114> (in Ukrainian)
5. Hudz, T. I., & Synzheryan, A. A. (2024). *Intehratsiia tekhnologii shtuchnoho intelektu u diialnist Natsionalnoi politsii Ukrainy: perspektyvy ta vyklyky* [Integration of artificial intelligence technology into the activities of the national police of Ukraine: prospects and challenges]. *Ukrainska politseistyka: teoriia, zakonodavstvo, praktyka*, (3), 53–59. <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2024-3-11-9> (in Ukrainian)
6. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020). *Kontsepsiia rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini: Rozporiadzhennia KMU vid 02.12.2020 r. № 1556-r*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text> (in Ukrainian)
7. Matulienė, S., Shevchuk, V., & Baltrūnienė, J. (2023). *Shtuchnyi intelekt v diialnosti orhaniv pravoporiadku ta yustytzii: vitchyzniani ta yevropeyskyi dosvid* [Artificial Intelligence in Law Enforcement and Justice Bodies: Domestic and European Experience]. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 29(4), 12–46. <https://doi.org/10.32353/khrife.4.2022.02> (in Ukrainian)
8. Pistrakevych, O. V. (2021). *Stratehii rozvytku shtuchnoho intelektu v Yevropeiskomu Soiuzi (na prykladi krain Vyshehradskoi hrupy)* [Strategies for the development of artificial intelligence in the European Union (using the example of the Visegrad Group countries)]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii*, 1(9), 160–174. <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2021-01-160-174> (in Ukrainian)
9. Popova, N. O. (2024). *Mizhnarodno-pravove rehulivannia shtuchnoho intelektu: suchasnyi stan ta perspektyvy* [International legal regulation of artificial intelligence: current state and prospects]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (4), 443–447. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/105> (in Ukrainian)
10. Radutnyi, O. E. (2024). *Artificial Intelligence (shtuchnyi intelekt) ta inshi zahrozy (kryminalno-pravovyi vymir)*. In *IT pravo: problemy i perspektyvy rozvytku v Ukraini: Druha mizhnarodna shchorichna konferentsiia*. <https://www.academia.edu/34972216> (in Ukrainian)
11. Gigacloud. (2023, May 16). *Shcho take shtuchnyi intelekt: istoriia, vydy ta skladovi* [What is artificial intelligence: history, types and components]. <https://gigacloud.ua/blog/navchannja/scho-take-shtuchnij-intelekt-istorija-vidi-ta-skladovi> (in Ukrainian)
12. Tiuria, Yu. I. (2023). *Rezultaty komparatyvystychnoho doslidzhennia pravovoi doktryny u sferi shtuchnoho intelektu* [Results of a comparative study of legal doctrine in the field of artificial intelligence]. *Pravova pozytsiia*, 1(38), 66–70. <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-1.12> (in Ukrainian)
13. Turuta, O. V., & Turuta, O. P. (2022). *Shtuchnyi intelekt kriz pryzmu fundamentalnykh prav liudyny* [Artificial intelligence through the prism of fundamental human rights]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*, (71), 49–54. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.71.7> (in Ukrainian)
14. *Yak diye shtuchnyi intelekt i perspektyvy yoho vykorystannia* (2020). [How artificial intelligence works and the prospects for its use]. Kyiv. <https://aiconference.com.ua/uk/news/printsipi-raboti-iskusstvennogo-intellekta-i-perspektiva-ego-ispolzovaniya-92238> (in Ukrainian)